

Obilježja poreznih oaza

Magić, Maja

Undergraduate thesis / Završni rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Law / Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:199:914352>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-25**

Repository / Repozitorij:

[Repository Faculty of Law University of Zagreb](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
PRAVNI FAKULTET
STRUČNI POREZNI STUDIJ

ZAVRŠNI RAD

OBILJEŽJA POREZNIH OAZA

Maja Magić

Zagreb, 2022.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
PRAVNI FAKULTET
STRUČNI POREZNI STUDIJ

ZAVRŠNI RAD

OBILJEŽJA POREZNIH OAZA

Mentorica: dr. sc. Irena Klemenčić

Studentica: Maja Magić

Zagreb, 2022.

Izjava o izvornosti

Ja, Maja Magić pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključivi autorica završnog rada te da u radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova te da se prilikom izrade rada nisam koristio/-la drugim izvorima do onih navedenih u radu.

Maja Magić, v.r.

Sažetak

Cilj ovog rada je približiti čitatelju koncept poreznih oaza. Ne postoji precizna definicija „poreznih oaza“, ali smatra se da se radi o državama čiji porezni sustav karakterizira nepostojanje ili postojanje samo nominalnih poreza, nedostatak učinkovite razmjene informacija, nedostatak transparentnosti te izostanak potrebe za stvarnom aktivnošću. Najprije se definira sam pojam poreznih oaza i njihov povijesni razvoj kroz vrijeme. Zatim se u radu navodi podjela poreznih oaza koja se dijele na porezne oaze bez poreznog opterećenja, porezne oaze s niskim poreznim opterećenjem, porezne oaze s poreznim opterećenjem samo na lokalne primitke te posebne porezne oaze. Nakon uvodnog osvrtanja na obilježja poreznih oaza započinje izlaganje o definiranju i obilježjima poreznih oaza analizom pristupa raznih institucija. U radu su navedene i objašnjene sljedeće institucije: Organizacija za ekonomski razvoj i suradnju, Međunarodni monetarni fond, Europska unija, Radna skupina G-20 i Tax Justice Network. Svaka od ovih institucija pruža svoj pogled na poimanje poreznih oaza te stvara vlastita pravila za njihovo prepoznavanje. Zaključno, analizira se današnji odnos poreznih oaza i kriptovaluta te koliko taj odnos utječe na utaju poreza te postoji li kriteriji za njihovo suzbijanje.

Ključne riječi: porezi, porezna oaza, tajna jurisdikcija, kriptovalute, utaja poreza

Summary

The purpose of this paper is to bring the concept of tax havens closer to the reader. There is no precise definition of "tax havens", but they are considered to be characterized by no or only nominal taxes, lack of effective exchange of information, lack of transparency and no substantial activities. First, the very concept of tax havens and their historical development over time is defined. Then the paper lists the division of tax havens that are divided into tax havens without tax burdens, tax havens with low tax burdens, tax havens with a tax burden only on local receipts and special tax havens. After an introductory review of the characteristics of tax havens, a presentation on the definition and characteristics of tax havens begins by analysing the approaches of various institutions. The paper presents and explains the following institutions; Organisation for Economic Development and Cooperation, International Monetary Fund, European Union, G-20 Working Group and Tax Justice Network. Each of these institutions provides its own view of the concept of tax havens and creates its own characteristics for recognizing them. In conclusion, today's relationship between tax havens and cryptocurrencies is analyzed as well as its influence on tax evasion and whether there are criteria for combating them.

Keywords: taxes, tax haven, secret jurisdiction, cryptocurrencies, tax evasion

Sadržaj

1. UVOD	1
2. POREZNE OAZE	2
2.1. Povijesni pregled poreznih oaza	3
2.2. Podjela poreznih oaza	4
3. DEFINICIJA I OBILJEŽJA POREZNIH OAZA ANALIZOM PRISTUPA RAZNIH INSTITUCIJA	6
3.1. Organizacija za ekonomsku suradnju i razvoj (OECD)	6
3.1.1. Lista poreznih oaza	9
3.2. Europska unija	10
3.3. Međunarodni monetarni fond (MMF)	12
3.4. G-20	13
3.5. Tax Justice Network.....	14
3.5.1. ABC porezne transparentnosti.....	15
4. KRIPTOVALUTE I POREZNE OAZE	18
5. ZAKLJUČAK	21
6. POPIS LITERATURE	22

1. UVOD

Iako ne postoji točno određena definicija pojma porezne oaze, može se reći da ih karakteriziraju određena obilježja kao što su: nikakvi ili samo nominalni porezi, nedostatak učinkovite razmjene informacija, nedostatak transparentnosti i izostanak potrebe za stvarnom aktivnošću. Cilj ovog rada je definirati i prikazati obilježja poreznih oaza te različit pogled raznih institucija na njih.

Rad započinje općim definiranjem poreznih oaza i povijesnim pregledom kako su se porezne oaze razmatrale od samih početaka pa do danas. Zatim, slijedi podjela poreznih oaza. U drugom poglavlju nastoji se prikazati kako različite institucije promatraju i definiraju porezne oaze. Započinje se s OECD-om, najprije se navode osnovna obilježja organizacije, zatim se spominje Globalni forum o transparentnosti i razmjeni podataka u porezne svrhe. Slijedi definicija OECD-a o poreznim oazama što dovodi do opisivanja čimbenika u prepoznavanju poreznih oaza. OECD je izradio vlastitu listu poreznih oaza 2000.godine, a treba razlikovati tri vrste liste „bijelu, „sivu“ i „crnu“. Nastavak rada opisuje pristup EU-a koja izrađuje popis nekooperativnih jurisdikcija u porezne svrhe kao i kriterije EU-a za prepoznavanje poreznih oaza. Potom slijedi opis rada Međunarodnog monetarnog fonda kao i njegove glavne zadaće, a ukratko je i opisan drugačiji pristup poreznim oazama MMF-a od OECD-ovog. Rad se nastavlja opisom odnosa između G-20 i OECD-a koji se navodi kao strateški savjetnik i aktivni partner jer sudjeluje na svim sastancima skupine G-20. Nevladina organizacija Tax Justice Network pomno se bavi definiranjem poreznih oaza i njihovim razumijevanjem i u tu svrhu izrađen je *ABCs of tax transparency* za borbu protiv zlouporabe poreza i drugih vrsta korupcije. Ukratko je objašnjena razlika između tajnih jurisdikcija i poreznih oaza. TJN razlikuje dvije vrste indeksa koji su nastali kao produkt višegodišnjeg istraživanja, a to su indeks financijske tajnosti i indeks oaze poreza na dobit. U narednom poglavlju opisuje se odnos kriptovaluta i poreznih oaza te kakve posljedice proizlaze iz takvog odnosa. Ukratko su navedene sličnosti s poreznim oazama. Potom su opisana različita shvaćanja kako države gledaju na kriptovalute i njihovo oporezivanje. Završno poglavlje donosi zaključke rada.

2. POREZNE OAZE

Porezi za porezne obveznike predstavljaju smanjenje novca ili imovine kojima raspolažu pa nije iznenađujuće da se s pojavom poreza javljaju izbjegavanje plaćanja poreza i porezna evazija. Dakle može se reći da su porezne oaze stare kao i samo oporezivanje. Nastojanje da se porezna obveza smanji ili izbjegne dovodi do toga da porezni obveznik svoje poslovne aktivnosti obavlja u zemljama gdje je porez niži te su tako stvorene porezne oaze.¹ Iako sam pojam porezne oaze nema točnu određenu definiciju, pod tim pojmom općenito se misli na zemlje ili jurisdikcije koje omogućavaju korporacijama i pojedincima izbjegavanje zakona u državama u kojima djeluju i žive te im omogućavaju mogućnost plaćanja manjeg poreza nego što bi trebali platiti sukladno propisima.²

Od 1950-ih godina široko se koristi pojam „porezna oaza“. Modernim poreznim oazama smatraju se države koje namjerno uvode zakonodavstvo kojim omogućavaju transakcije ljudima bez prebivališta u toj državi. Moderne porezne oaze podijeljene su u tri skupine. Prvu skupinu, koja je ujedno i najveća, čine porezne oaze sa sjedištem u Velikoj Britaniji i na teritoriju koji se nalazi pod britanskom krunom te u Singapuru i Hong Kongu. Drugu skupinu čine europska utočišta koja su specijalizirana kao centri za sjedište, financijske podružnice i privatno bankarstvo. Treću skupinu čine Panama, Urugvaj, Dubai ili nove oaze iz tranzicijskih zemalja. Statistika pokazuje da otprilike trećina izravnih stranih ulaganja prolazi kroz porezne oaze. Takve transakcije podliježu minimalnim ili nikakvim propisima, dok porezne oaze nude znatnu razinu tajnosti podataka. Kada je u pitanju porez na dobit ne postoje pouzdani podaci o njegovom izbjegavanju, tome je vjerojatno razlog zašto se toliko stranih izravnih ulaganja usmjerava kroz porezne oaze. Također porezne oaze se koriste kao i glavna ruta kojom oprani novac bježi.³

Kada se govori o poreznim oazama smatra se da postoje dva glavna geopolitička pola. Jedan je u vrlo bliskoj vezi s gradom Londonom koji se također nadovezuje i na prekomorske teritorije pod britanskom krunom. Neki od njih su Kajmanski otoci, Bermude, Djevičanski otoci i drugi

¹ Nikolić, N., Financijske oaze globalnog svijeta; Ekonomska misao i praksa, Ekonomski fakultet Split, br.2 (2003), str. 253-272., dostupno na:

[FINANCIJSKE OAZE GLOBALIZIRANOG SVIJETA \(srce.hr\)](#) (8.7.2022.), str.253. i 254.

² Tax Justice network, dostupno na: [Tax havens and secrecy jurisdictions - Tax Justice Network](#) (8.7.2022.)

³ History and Policy, dostupno na: [History of tax havens | History and Policy](#) (9.7.2022.)

te neovisne britanske kolonije poput Hong Konga, Singapura, Bahama, Dubaija i Bahreina. Drugi pol razvijen je u Europi i čine ga zemlje Beneluksa, Irska te Švicarska i Lihtenštajn.⁴

Zbog karakteristika poreznih oaza koje su ujedno i prednosti za porezne obveznike, porezne oaze postaju poslovna središta raznih banaka, kompanija i drugih financijskih institucija koje svoje poslovne aktivnosti obavljaju izvan utjecaja propisa i normi koji se odnose na njih. Porezne oaze su postale „offshore“ središta u kojima posluju kompanije koje su osnovane izvan zemlje u kojoj njihovi vlasnici imaju središte.⁵ U daljem radu bit će detaljnije razrađene karakteristike poreznih oaza na temelju analize pristupa raznih institucija.

2.1. Povijesni pregled poreznih oaza

Povijest poreznih oaza obilježena je raznim mitovima i legendama, a vjeruje se da je jedan od prvih slučajeva poreznih oaza u novom vijeku bila Amerika, odnosno američke države New Jersey i Delaware (krajem 19. stoljeća). Kako bi privukle ulagače i poduzetnike znatno su olakšale postupak pokretanja poslovne aktivnosti te smanjile porezni teret. Te savezne države nisu bile, a niti dan danas nisu strogo govoreći porezne oaze. Može se reći da je prva faza razvoja obuhvaćala razdoblje od kraja devetnaestog stoljeća pa sve do 1930-ih godina. Tih su se godina Švicarska i Lihtenštajn proslavile kao porezne oaze zbog pružanja bankarskih usluga i pojednostavljenog otvaranja bankovnih računa. Sljedeća faza obuhvaća razdoblje nakon Drugog svjetskog rata, kada su Karibi postali zanimljivi kao porezna oaza pa sve do kraja 1960-ih kada je Singapur postao porezna oaza Azije. Jedna od zanimljivosti vezanih uz porezne oaze je ta su se razvijale dio po dio i na različitim lokacijama. Tek tijekom druge faze postoje znakovi da su neke zemlje počele razvijati sveobuhvatnu politiku postojanja poreznih oaza, predvođene Švicarskom i Lihtenštajnom. Tijekom 1970-ih pa sve do 1990-ih broj poreznih oaza je drastično porastao, zajedno s porastom broja oaza rasla je i imovina kojom su raspolagale, a usluge su im postale znatno složenije. Dakle ova faza se može okarakterizirati kao prvi vrhunac poreznih oaza. Zbog takvog porasta najrazvijenije zemlje svijeta udružile su se u međunarodnu

⁴ History and Policy; dostupno na: [History of tax havens | History and Policy](#) (9.7.2022.)

⁵ Nikolić, N., Financijske oaze globalnog svijeta; Ekonomska misao i praksa, Ekonomski fakultet Split, br.2 (2003), str. 253-272., dostupno na:

[FINANCIJSKE OAZE GLOBALIZIRANOG SVIJETA \(srce.hr\)](#) (11.7.2022.) str., 259.

organizaciju, Organizacija za ekonomsku suradnju i razvoj (u nastavku teksta OECD) te su mnoge države stavljene na crnu listu.⁶ O ovoj organizaciji bit će rečeno malo više nešto kasnije. Iako je OECD opremljen za rješavanje problema poreznih oaza, njegove članice su jedne od tih poreznih oaza uključujući Ujedinjenu Kraljevinu, Švicarsku, Irsku i zemlje Beneluksa.⁷

2.2. Podjela poreznih oaza

Mnoge zemlje koje se smatraju poreznim oazama danas nude razne pogodnosti za strane investitore ili imaju niska porezna opterećenja. Prema Sertiću, porezne oaze mogu se podijeliti na četiri kategorije:

1. Porezne oaze bez poreznog opterećenja

Obilježja koja karakteriziraju takve zemlje su nikakva vrsta primitaka ni nikakvi porezi premda tvrtkama se naplaćuje naknada kod obavljanja prijava. S takvim uvjetima koje osiguravaju porezne oaze bez poreznog opterećenja lako se mogu osnovati multinacionalne korporacije. Zemlje koje se nalaze u toj kategoriji su Bermuda, Bahami i Kajmanski otoci.

2. Porezne oaze s niskim poreznim opterećenjem

Obilježje takvih oaza su mogućnosti koji mogu iskoristiti lokalne kompanije da smanje svotu zadržanog poreza na prihode koje su ostvarile u zemljama s visokim stopama poreza, a takvu prednost im nude brojni ugovori o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja. Još jedna pogodnost koju nudi ova kategorija odnosi se na dobit pravnih osoba koja se oporezuje niskim stopama poreza u usporedbi s drugim zemljama neovisno o tome gdje je stečena. Primjer takvih zemalja su Cipar, Malta, Barbados, Britanski Djevičanski Otoci i Nizozemski Antili.

⁶ Bejaković, P., Porezna utočišta u svijetu otpornija nego što se prije vjerovalo, Porezni vjesnik 3/2013., str. 70-78., dostupno na:

<https://www.ijf.hr/upload/files/file/PV/2013/3/bejakovic.pdf> (12.7.2022.), str. 71-73.

⁷History and Policy; dostupno na: <https://www.historyandpolicy.org/policy-papers/papers/history-of-tax-havens> (12.7.2022.)

3. Porezne oaze s poreznim opterećenjem samo na lokalne primitke

Radi se o oazama kod kojih je bilo kakav primitak ostvaren u inozemstvu oslobođen oporezivanja. Dakle radi se o oporezivanju dohotka fizičkih osoba odnosno dobiti pravnih osoba samo iz domaćih izvora. Zemlje poput Irske, Paname, Hong Konga i Gibraltara mogu dopustiti obavljanje djelatnosti na inozemnom i domaćem teritoriju.

4. Posebne porezne oaze

Dakle radi se o zemljama u kojima je porezni sustav isti kao i kod drugih zemalja, no zakonodavstvo određenim tvrtkama omogućuje osobiti tretman kao što su međunarodne poslovne kompanije, IBC⁸. U takvu skupinu pripadaju zemlje poput Nizozemske, Austrije, SAD-a, Velike Britanije, Lihtenštajna i Luksemburga.⁹

⁸ IBC (International Business Company)

⁹ Sertić, A., Porezne oaze: međunarodno izbjegavanje plaćanja poreza i porezna evazija, Porezni Vjesnik 5/2012., str. 40.-47., dostupno na:

[Porezni_05_2012.indd \(ijf.hr\)](#) (13.7.2022.), str. 43.

3. DEFINICIJA I OBILJEŽJA POREZNIH OAZA ANALIZOM PRISTUPA RAZNIH INSTITUCIJA

Određene organizacije postavile su kriterije za identifikaciju poreznih oaza te su sastavile popis jurisdikcija na temelju tih kriterija. U ovom odjeljku bit će predstavljene neke od organizacija te njihova analiza pristupa definiranju poreznih oaza. Neki od primjera su OECD, MMF, Tax Justice Network, EU i G20.

3.1. Organizacija za ekonomsku suradnju i razvoj (OECD)

Organizacija za ekonomsku suradnju i razvoj (OECD) međunarodna je organizacija koja radi na izgradnji boljih politika za bolji život te joj je cilj da potiče prosperitet, jednakost, mogućnosti i dobrobit za sve.¹⁰ U okviru OECD-a osnovan je i Globalni forum o transparentnosti i razmjeni informacija u porezne svrhe početkom 2000-ih godina. Forum je međunarodno tijelo koje se sastoji više od 160 jurisdikcija među kojima su uključene sve zemlje skupine G20, financijskih središta, a većina njegovih članica su zemlje u razvoju. Osnovna zadaća je osiguranje učinkovite provedbe transparentnosti i razmjena informacija, odnosno razmjena informacija na zahtjev (EOIR) i automatska razmjena informacija (AEOI).¹¹ Organizacija je vodila i projekt o „štetnim poreznim praksama“ Odbora za fiskalnu politiku, samim projektom 2000. godine identificirano je 47 zemalja s mogućim štetnim poreznim sustavom i 35 jurisdikcija koji zadovoljavaju kriterije poreznih oaza prema OECD-u.¹² Godine 2002. imenovano je sedam nekooperativnih poreznih oaza, a to su Andora, Kneževina Lihtenštajn, Liberija, Kneževina Monako, Republika Maršalovi Otoci, Republika Nauru i Republika Vanuatu te se nisu obvezale na transparentnost i razmjenu informacija. Navedene jurisdikcije naknadno preuzele su obveze i uklonjene su s

¹⁰ OECD, About; Who we are, 2022., dostupno na: [O OECD-u – OECD](#) (18.7.2022.)

¹¹ OECD, About; Who we are, 2022., dostupno na: [Who we are - OECD](#) (18.7.2022.)

¹² Mihaljević, D., Položaj i uloga offshore financijskih centara u financijskoj globalizaciji, *Ekonomski misao i praksa*, Ekonomski fakultet Zagreb, br.2. (2012.), str. 759-818., dostupno na: [Microsoft Word - 23-Mihaljevic-LEKTORIRANO \(srce.hr\)](#) (19.7.2022.) str. 809-910.

popisa nekooperativnih poreznih oaza. 2003. godine Nauru i Vanuatu preuzeli su svoje obveze, a 2007. godine Liberija i Maršalovi Otoci.¹³

Mnoge fiskalno suverene zemlje koriste porezne i neporezne poticaje za privlačenje aktivnosti u sektoru finansijskih i nefinansijski usluga. Ove zemlje stranom ulagaču nude okruženje bez poreznog opterećenja ili samo s nominalnim oporezivanjem. Aktivnosti u državi uobičajeno nisu podložne razmjeni informacija zbog odredbe o bankovnoj tajnosti, takve su jurisdikcije poznate kao i porezne oaze. Prema izvještaju OECD-a porezne oaze imaju negativan utjecaj na prihodovnu osnovu druge zemlje s obzirom da porezne i neporezne prednosti obično odvrćaju finansijski kapital druge zemlje. U ovom odjeljku su opisani čimbenici koji se koriste za identifikaciju poreznih oaza. Porezne oaze privlačne su tvrtkama i investitorima zato što nude način da se porezi svedu na minimum i da se dobije finansijska povjerljivost. Porezne oaze služe u tri svrhe: 1. pružaju se kao mjesto gdje se „papirnati“ novac može knjižiti, 2. osiguravaju mjesto za držanje pasivnih ulaganja, 3. omogućavaju poslovanje poreznih obveznika. Sve te funkcije mogu potencijalno naštetiti poreznim sustavima drugih zemalja jer olakšavaju poduzećima i pojedincima izbjegavanje poreza na dohodak i olakšavaju poreznu evaziju.¹⁴

Može se reći da je OECD ozbiljnije počeo raditi na pitanju poreznih oaza 1996. godine. Na popisu koji je nastao 2000. godine navedeno je 40 jurisdikcija koje su okarakterizirane kao porezne oaze. Godine 1998. OECD je iznio kriterije za prepoznavanje poreznih oaza. Nedostatak popisa je u tome što članice OECD-a nisu uključene u rad aktivnog suzbijanja problema poreznih oaza. Recimo njegove mnoge članice uključujući Ujedinjenu Kraljevinu, Švicarsku, Irsku i zemlje Beneluksa koje se same smatraju poreznim oazama. Djelovanje organizacije usmjerilo je napore na „štetni porezni sustav“ i na sporazume o razmjeni informacija koje se odnose na oporezivanje.¹⁵ „Do kraja travnja 2009. sve jurisdikcije proširile su svoje sporazume u vezi s tim razmjenama informacija, a OECD više

¹³ OECD, List of Unco-operative Tax Havens, dostupno na: [List of Unco-operative Tax Havens - OECD](#) (19.7.2022.)

¹⁴ OECD, Harmful Tax Competition, An Emerging Global Issue, (1998), str. 7-79., dostupno na: [Harmful Tax Competition.pdf](#) (21.7.2022.), str. 21-22.

¹⁵ Solheim, E., Minsiter od the Enviroment and International Development, Tax havens and development, (2009), str. 7-206., dostupno na: [tax report.pdf](#) (20.7.2022.), str. 22.

ne razmatra nikakve jurisdikcije „nekooperativnim poreznim oazama“.¹⁶ Tako su čimbenici za prepoznavanje poreznih oaza: 1. neophodno polazište za prepoznavanje porezne oaze je pitanje nameće li jurisdikcija nikakve ili samo nominalne poreze te nudi li se ili se samo percipira da se nudi kao mjesto koje koriste nerezidenti da izbjegnu porez u državi rezidentnosti. Ostali važni čimbenici koji mogu potvrditi postojanje porezne oaze su 2. zakoni ili administrativne prakse koje sprečavaju učinkovitu razmjenu bitnih informacija s drugim vladama o povlasticama poreznih obveznika s niskim ili nikakvim porezima i poreznom jurisdikcijom. 3. Nedostatak transparentnosti i 4. Nepostojanje zahtjeva da aktivnost bude značajna. To znači da jurisdikcija može pokušati privući ulaganja ili transakcije koje su isključivo oporezive. Nikakvo ili nominalno oporezivanje je nužan uvjet za identifikaciju poreznih oaza. Također može biti dovoljan identifikator poreznih oaza kombinacija sa situacijom u kojoj jurisdikcija nudi ili smatra da se nudi kao mjesto gdje nerezidenti mogu izbjeći porez u državi rezidentnosti.¹⁷

Ključni čimbenici u prepoznavanju poreznih oaza:

1. Nikakvi ili samo nominalni porezi

Osnovno polazište je nikakvo ili nisko oporezivanje dohotka koje klasificira jurisdikciju kao poreznu oazu.

2. Nedostatak učinkovite razmjene obavijesti

Porezne oaze uobičajeno imaju zakone ili administrativne prakse prema kojima tvrtke i pojedinci mogu imati koristi od strogih pravila tajnosti i ostale zaštite od kontrole poreznih vlasti čime se sprječava djelotvorna razmjena informacija poreznim obveznicima koji imaju koristi od jurisdikcija s niskim porezom.

3. Nedostatak transparentnosti

Još jedan faktor u identifikaciji poreznih oaza je nedostatak transparentnosti u radu zakonodavne, porezne ili administrativne vlasti.

4. Izostanak potrebe za stvarnom aktivnošću

¹⁶ Solheim, E., Minister of the Environment and International Development, Tax havens and development, (2009), str. 7-206., dostupno na: [tax_report.pdf](#) (20.7.2022.), str. 22-23.

¹⁷ OECD, Harmful Tax Competition, An Emerging Global Issue, (1998), str. 7-79., dostupno na: [Harmful Tax Competition.pdf](#) (21.7.2022.), str. 22-25.

Nepostojanje zahtjeva da aktivnost bude značajna važno je jer sugeriralo bi da jurisdikcija možda pokušava privući ulaganja ili transakcije koje su isključivo oporezive.¹⁸

Prema OECD-u pojam porezne oaze nema precizno definirano značenje, ali mogu se prepoznati dvije kategorije poreznih oaza. S jedne strane imamo kategoriju u kojoj su zemlje koje mogu financirati javne usluge bez poreza ili s nominalnim porezima na dohodak te koje služe kao mjesta u kojima nerezidenti mogu izbjeći plaćanje poreza u zemlji svoje rezidentnosti. Druga kategorija su zemlje koje prikupljaju značajnu razinu prihoda od poreza na dohodak, ali čiji porezni sustav ima obilježja koji predstavlja štetnu poreznu konkurenciju.¹⁹

3.1.1. Lista poreznih oaza

OECD je razvio listu poreznih oaza te se taj popis vremenom mijenjao. Prva lista nastala je 2000. godine to je ujedno i temeljna lista. Uglavnom riječ je o razvijenim zemljama, a neke od njih su i članice OECD-a (npr. Hong Kong, Irska). Također, potrebno je razlikovati izvorni popis OECD-a od njegove crne liste. Do danas su utvrđene tri liste; „bijela“, „siva“ i „crna“. Na „bijeloj“ listi nalaze se zemlje koje su u svoje zakonodavstvo unaprijed ugradile dogovorene mjere, „sivu“ listu predstavljaju zemlje koje su se obvezale na ispunjavanje tih mjera kao i na zemlje koje nisu identificirane kao porezne oaze, nego kao „drugi financijski centri“, a „crna“ lista se odnosi na zemlje koje nisu pristale na mjere. Mnoge zemlje koje su uvrštene na „crnu“ listu dobile su negativni publicitet. OECD je s vremenom usmjerio pažnju na razmjenu informacija i uklonio zemlje s crne liste ako su pristale na suradnju. Polaznih 47 zemalja identificirano je kao porezna oaza od kojih šest nisu udovoljavale mjerilima te je stoga 2000. identificirana 41 porezna oaza. Također je šest zemalja (Bermuda, Kajmanski Otoci, Malta, San Marino, Cipar i Mauricijus) pristalo na razmjenu informacija te se tako na crnoj listi 2000. god. nalazilo 35 zemalja. OECD je naknadno utvrdio da se tri zemlje (Barbados, Maldivi

¹⁸ OECD, Harmful Tax Competition, An Emerging Global Issue, (1998), str. 7-79., dostupno na: [Harmful Tax Competition.pdf](#) (21.7.2022.), str. 23.

¹⁹ OECD, Harmful Tax Competition, An Emerging Global Issue, (1998), str. 7-79., dostupno na: [Harmful Tax Competition.pdf](#) (21.7.2022.), str. 21-22.

i Tonga) ne bi trebale nalaziti na popisu poreznih oaza, tako je sve veći broj zemalja sklopio sporazum o razmjeni informacija te se crna lista svela samo na tri zemlje: Monako, Andoru i Lihtenštajn. 2009.godine posljednje četiri zemlje na crnoj listi premještene su na sivu listu, a koje ujedno nisu uvrštene na izvorni popis OECD-a su Malezija, Filipini, Kostarika i Urugvaj. U svibnju 2012. godine na sivoj listi za porezne oaze pojavila se samo jedna zemlja, Nauru, a na popisu za „ druga financijska središta“ također samo jedna, Gvatemala.²⁰

3.2. Europska unija

Brojne međunarodne organizacije, nevladine organizacije i države bave se problemom poreznih oaza te su uspostavile popise. Tako je i EU sastavila popis nekooperativnih jurisdikcija u porezne svrhe. EU bavi se promicanjem i jačanjem porezne transparentnosti, pravednog oporezivanja te uspostavom mehanizma dobrog upravljanja unutar svojih granica kao i na međunarodnoj razini sve u cilju izbjegavanja poreznih prijevara i utaji.²¹ Komisija je 2016. u paketu za borbu protiv izbjegavanja plaćanja poreza uspostavila popis nekooperativnih poreznih oaza za učinkovito oporezivanje koji je služio kao alat za osiguranje jednakih uvjeta za sve. EU razvila je zajednički sustav za procjenu, provjeru i uvrštavanje trećih zemalja na popis poreznih oaza koje imaju posebnu ulogu u izbjegavanju plaćanja i utaji poreza.²² Kriteriji prema EU, odnose se na tri glavna aspekta, a to su 1. Porezna transparentnost koja se sastoji od usklađenosti s međunarodnim standardima o automatskoj razmjeni informacija (AEOI) i razmjeni informacija na zahtjev (EOIR) te bi jurisdikcija trebala biti stranka Multilateralne konvencije o uzajamnoj administrativnoj pomoći u poreznim stvarima. 2. Pravedno oporezivanje koje nalaže da jurisdikcija ne bi trebala primjenjivati štetne porezne mjere u potpunosti je ostavljeno EU-i da odluči. 3. Mjere protiv smanjenja porezne osnovice

²⁰ Gravelle, J.G., Tax Havens: International Tax Avoidance and Evasion, (2022), str. 1-37., dostupno na: [R40623.pdf \(fas.org\)](#) (22.7.2022.), str.5-6.

²¹ Europsko Vijeće - Vijeće Europske unije, dostupno na: [EU-ov popis nekooperativnih jurisdikcija u porezne svrhe - Consilium \(europa.eu\)](#) (25.7.2022.)

²² Remeur, C., Listing of tax havens by the EU, (2018.), str. 2-12., dostupno na: [Listing of tax havens by the EU \(europa.eu\)](#) (25.7.2022.), str.6-7.

i premještanja dobiti.²³ Prvi EU popis nekooperativnih poreznih oaza u porezne svrhe donijelo je Vijeće 5. prosinca 2017. godine, a na popisu se ne nalaze zemlje EU budući da se popis odnosi na zemlje koje nisu članice EU. Priloženo mu je još šest dokumenata koji su usmjereni na buduća ažuriranja i daljnje mjere :

1. „Trenutno stanje suradnje s EU-om u pogledu preuzetih obveza prema provedbi načela dobrog poreznog upravljanja“
2. „Obrambene mjere“
3. „Smjernice za daljnji postupak u vezi s EU popisom nekooperativnih jurisdikcija za porezne svrhe“
4. „Kriteriji za poreznu transparentnost, pravedno oporezivanje i provedbu mjera protiv BEPS-a koju države članice EU obvezuju se promicati“
5. „Kriterij za trajanje razumnog vremenskog okvira“ i „Kriterij o nepostojanju poreza na dobit ili nominalna stopa poreza na dobit jednaka nuli ili gotovo nuli“²⁴

EU razvila je svoju crnu i sivu listu poreznih oaza 2017.godine. Ta lista isključuje države članice EU-e jer je njezin fokus na štetnim poreznim praksama, dakle lista ima uži fokus jer ne uključuje zemlje na temelju njihove stope poreza na dobit, nego se uglavnom odnosi na pitanje transparentnosti.²⁵ Na crnoj listi trenutno se nalaze Panama, Fidži, Američka Samoa, Guama, Trinidad i Tobago, Američki Djevičanski Otoci, Samoa, Vanuatu, Palau. Listu donijelo je Vijeće i utvrđena je 24. veljače 2022. godine.²⁶ Lista ima i praktičnu primjenu propisanu Direktivom protiv sprječavanja porezne obveze, tzv. ATAD. Cilj ove direktive je povećati otpornost unutarnjeg tržišta u cjelini u odnosu na prekograničnu praksu izbjegavanja poreza, a to države članice ne mogu ostvariti djelujući samostalno. Zato bi se trebale donijeti korektivne mjere na razini Unije jer zbog neučinkovitosti na unutarnjem tržištu dolazi do problema prekogranične prirode. Iz toga proizlazi da je od ključne važnosti

²³Europsko Vijeće - Vijeće Europske unije, dostupno na: [EU-ov popis nekooperativnih jurisdikcija u porezne svrhe - Consilium \(europa.eu\)](#) (25.7.2022.)

²⁴Remeur, C., Listing of tax havens by the EU,(2018.), str. 2-12., dostupno na: [Listing of tax havens by the EU \(europa.eu\)](#) (25.7.2022.), str.6-7.

²⁵ Gravelle, J.G.,Tax Havens: International Tax Avoidance and Evasion, (2022), str. 1-37., dostupno na: [R40623.pdf \(fas.org\)](#) (25.7.2022.), str.6-7.

²⁶Europsko Vijeće - Vijeće Europske unije, dostupno na: [EU-ov popis nekooperativnih jurisdikcija u porezne svrhe - Consilium \(europa.eu\)](#) (25.7.2022.)

donošenje rješenja koja funkcioniraju na unutarnjem tržištu u cjelini. Direktivom se nastoji postići osnovni minimalni stupanj koordinacije unutar Unije u svrhu ostvarenja njezinih ciljeva. U Direktivi se spominju i pravila o kontroliranom inozemnom društvu (CFC), radi se o prihodu kontroliranog društva kćeri koja plaća nisku stopu poreza ponovno se preispituje u matičnom društvu. Direktiva sadrži određene kriterije koje države članice upotrebljavaju prilikom prenošenja pravila o CFC-u u nacionalno pravo. Radi se o „bijeloj“, „sivoj“ i „crnoj“ listi koje su nastale na temelju ove Direktive i mogu uključivati razne stope poreza na dobit.²⁷

3.3. Međunarodni monetarni fond (MMF)

Međunarodni monetarni fond (u nastavku teksta MMF) zaobilazi pojam „porezna oaza“ već se koristi vrlo sličnim pojmom „offshore financijska središta“ (dalje u nastavku OFC) koji se smatra potencijalnim poreznim utočištem.²⁸ Sastoji se od 190 članica te radi na njihovom održivom razvoju i prosperitetu. To postiže tako da podupire gospodarsku politiku zemalja članica kojima se promiče financijska stabilnost i monetarna suradnja. Glavne zadaće MMF-a su poticanje širenja trgovine i gospodarskog rasta, unapređenje monetarne suradnje te obeshrabrivanje politika koje bi naštetile organizaciji. Kako bi ispunjavanje zadaća bilo uspješnije zemlje članice surađuju jedna s drugom i s drugim međunarodnim tijelima.²⁹ OFC spominju se i u OECD-ovom projektu o štetnim poreznim praksama gdje je u 2000. godini identificirano ukupno 47 zemalja s mogućim štetnim poreznim sustavom kao i 35 jurisdikcija koje su zadovoljavale kriterije OECD-a. Godine 2002. imenovano je 7 nekooperativnih poreznih oaza od čega je 6 OFC-a, a radi se o Liberiji, Andori, Monacu, Nauru, Vanuatu, Lihtenštajnu i Marshallovim Otocima.³⁰ Za razliku od OECD-a, MMF je zauzeo drugačiji pristup tajnim jurisdikcijama jer je njegov rad

²⁷Direktiva Vijeća (EU) 2016/1164 O utvrđivanju pravila protiv praksi izbjegavanja poreza kojima se izravno utječe na funkcioniranje unutarnjeg tržišta

²⁸WorldData.hr, dostupno na: [List of the world's most notorious tax havens \(worlddata.info\)](https://worlddata.info) (27.7.2022.)

²⁹ International Monetary Fund, dostupno na: [What is the IMF?](https://www.imf.org/) (27.7.2022.)

³⁰ Mihaljević, D., Položaj i uloga offshore financijskih centara u financijskoj globalizaciji, *Ekonomski misao i praksa*, Ekonomski fakultet Zagreb, br.2. (2012.), str. 759-818., dostupno na:

[Microsoft Word - 23-Mihaljevic-LEKTORIRANO \(srce.hr\)](https://www.srce.hr/microsoft-word-23-mihaljevic-lektorirano) (28.7.2022.) str. 809

povezan s pranjem novca i financijskim praćenjem u OFC-ovima. MMF nema jasnu definiciju kao ni službeni popis jurisdikcija OFC-a te bi baš zato trebao nastaviti surađivati s razvijenim zemljama i zemljama u razvoju kako bi se potaknuo napredak OFC-a. U tu svrhu sastavljena je lista naputaka za države kako prevladati bankovnu tajnu u poreznim pitanjima te automatsku razmjenu informacija i automatsko prikazivanje informacija. Naputci su raspoređeni u tri područja:

- a) transparentne vladine operacije i određivanje politika (širenje podataka, fiskalna transparentnost, transparentnost monetarne i financijske politike)
- b) standardi financijskog sektora (nadzor bankarstva, sustav plaćanja, regulacija vrijednosnica, nadzor osiguranja, itd.)
- c) standardi cjelovitog tržišta za korporativni sektor (korporativno upravljanje, računovodstvo, revizija, itd.)³¹

3.4. G-20

Radna skupina G20 ili Skupina dvadeset ministara financija i guvernera središnjih banaka međunarodni je forum koji se sastoji od 19 zemalja i Europske unije na kojem se raspravlja o pitanjima međunarodne gospodarske politike. Osnovana je 1999. godine, a sudionici su vlade i središnje banke iz najvećih gospodarstava svijeta zajedno s EU, MMF-om i Svjetskom Bankom. Sastankom u Londonu 2009. godine zaključilo se da bi pitanja povezanim s poreznim oazama i OFC-ovima stvarala probleme i financijsku nestabilnost u državnim financijama. Na sastanku skupine G20 jako malo toga je donijeto za borbu protiv štetnih učinaka poreznih oaza. Veći dio usredotočio se na popis koji je sastavio OECD, a taj popis se uglavnom temeljio na pristanku jurisdikcija da prihvate sporazume o razmjeni informacijama povezanih s porezima.³² OECD sudjeluje na svim sastancima skupine G20 kao strateški savjetnik i aktivni partner, a još neke od

³¹Mihaljević, D., Položaj i uloga offshore financijskih centara u financijskoj globalizaciji, *Ekonomski misao i praksa*, Ekonomski fakultet Zagreb, br.2. (2012.), str. 759-818., dostupno na:

[Microsoft Word - 23-Mihaljevic-LEKTORIRANO \(srce.hr\)](#) (29.7.2022.) str. 813.

³²Cappelen, A., Fagertun Stenhammer, A., Joly, E., Gunnar Pedersen, J., Lindback, L., Gerhardsen, M., Eriksen, M., Torvik, R., Ministry of Foreign Affairs, Tax havens and development, (2009), str. 7-144., dostupno na: [NOU 2009: 19 \(regjeringen.no\)](#) (29.7.2022), str.99.

funkcija su da dostavlja podatke, analitička izvješća i prijedloge o određenim temama. Skupina G20 podržana je u mnogim fazama od strane OECD-a kao što je „1. pomaganje u definiranju dnevnog reda razvojem narativa, 2. izrada politike pripremom analize i izvješća utemeljenih na dokazima, 3. postizanje konsenzusa o članstvu oko prioriteta predsjedništva, 4. jačanje globalnog upravljanja postavljanjem globalnog standarda o ključnim pitanjima. 5. osiguravanje plaćanja i ostvarivanja ostavština i obveza iz prethodnih predsjedništva.“³³

3.5. Tax Justice Network

Tax Justice Network (dalje u nastavku teksta TJN) nevladina je organizacija koja sustavno radi na istraživanju poreznih oaza, iako se sam pojam smatra problematičnim zbog omogućavanja zaobilaženja poreznih i kaznenih zakona, zahtjeva za transparentnost, plaćanje poreza u manjim iznosima nego što bi ti trebali u tim zemljama. Razna međunarodna tijela imaju svoje popise poreznih oaza koji često nisu vjerodostojno prikazani zato što nisu utemeljeni na dokazima, već su političke naravi. Najčešće ističu manje, slabije države, a ne velike i moćne poput Irske, Švicarske, SAD-a, itd. TJN razlikuje dva indeksa koji su nastali kao rezultat višegodišnjeg istraživanja zlouporabe poreza na dobit i financijske tajne, a izrađuju se svake dvije godine.³⁴

1. Indeks financijske tajnosti predstavlja jurisdikcije koje su imale tendenciju sudjelovanja u pomaganju pojedincima u prikriivanju svojih financija od vladavine prava. Naspram crnih lista poreznih oaza koje uzimaju u obzir samo zakone, indeks bavi se proučavanjem kako se zakoni i financijske aktivnosti preklapaju. Najveći svjetski pružatelji financijske tajne identificirani su indeksom te vlada naglašava koje zakone mogu primijeniti da smanje doprinos financijskoj tajni. Zlouporaba prava, olakšano pranje novca i zanemarivanje ljudskih prava omogućeni su financijskom tajnošću. Indeks funkcionira tako da se prvo istraži koliko zakoni jurisdikcije dopuštaju financijske tajne, ocjena tajnosti je od 0 do 100. Zatim se identificira koliko je stanovnicima drugih zemalja pruženo financijskih usluga

³³ OECD, dostupno na: [About - Organisation for Economic Co-operation and Development \(oecd.org\)](https://www.oecd.org/) (29.7.2022.)

³⁴ Tax Justice Network, dostupno na: [Tax havens and secrecy jurisdictions - Tax Justice Network](https://www.taxjustice.net/) (30.7.2022.)

putem jurisdikcije. Treći korak je utvrđivanje koliko financijske tajnosti pruža jurisdikcija. Pet najvećih tajnih jurisdikcija su: SAD, Švicarska, Singapur, Hong Kong i Luksemburg.³⁵

2. Indeks oaze poreza na dobit bavi se rangiranjem jurisdikcija na temelju razine zlouporabe poreza na dobit koju omogućuju. Bavi se rangiranjem jurisdikcija koje najviše pomažu multinacionalnim korporacijama u potplaćivanju poreza na dobit. Dakle temeljito se bave procjenom poreznih i financijskih sustava jurisdikcija u svrhu stvaranja slike najvećih svjetskih pokretača globalne zlouporabe poreza na dobit. Kako bi se smanjila mogućnost zlouporabe poreza na dobit od strane svoje jurisdikcije ističu se zakoni i politike koje kreatori tih istih mogu promijeniti. Jurisdikcije se rangiraju po CTHI vrijednosti (vrijednost indeksa poreza na dobit), a na ljestvici prvih pet mjesta zauzimaju Britanski Djevičanski Otoci, Kajmanski Otoci, Bermuda, Nizozemska i Švicarska.³⁶

TJN razlikuje pojam „tajnih jurisdikcija“ i poreznih oaza“. Pojam tajne jurisdikcije ne koristi se u tolikoj mjeri kod multinacionalnih korporacija koje prebacuju poreze iz zemalja u kojima posluju kako bi platile manje poreza, nego kod jurisdikcija koje omogućavaju pojedincima sakrivanje bogatstva i financijske aktivnosti od vladavine prava.³⁷ Jurisdikcije koriste tajnost kao glavni alat kod omogućavanja potkopavanja zakona, pravila i propisa drugih jurisdikcija drugdje isto kao i kod drugih nezakonitih aktivnosti kao što su izbjegavanje sankcija, pranje novca i financiranje terorističkih skupina.³⁸

3.5.1. ABC porezne transparentnosti

Tax Justice Network izradio je svoj *ABCs of tax transparency* za borbu protiv zlouporabe poreza poduzeća i drugih vrsta korupcije, a sastoji se od tri mjere transparentnosti. Automatska razmjena podataka („Automatic exchange of

³⁵ Tax Justice Network, dostupno na: [Financial Secrecy Index – Tax Justice Network](#) (30.7.2022.)

³⁶ Tax Justice Network, dostupno na: [2021 ranking \(taxjustice.net\)](#) (30.7.2022.)

³⁷ Tax Justice Network, dostupno na: [Tax havens and secrecy jurisdictions - Tax Justice Network](#) (31.7.2022.)

³⁸ Tax Justice Network, dostupno na: [What is a secrecy jurisdiction? - Tax Justice Network](#) (31.7.2022.)

information“), benificijalna registracija vlasništva („Beneficial ownership registration“) i izvješćivanje po zemljama („Country-by-country reporting“).³⁹

Automatska razmjena podataka je praksa koja se koristi kada se želi spriječiti pojedince da zloupotrebljavaju bankovne račune u inozemstvu u svrhu prekrivanja prave vrijednosti imovine te plaćanje manjeg poreza nego što bi trebali platiti u državi rezidentnosti. U slučaju da rezident ima bankovne račune u više država mora se ponoviti proces dok se ne dobije potpuna slika o financijskom poslovanju rezidenta. Tako automatska razmjena informacija pruža državama informacije koje su im prijeko potrebne za pronalaženje i suzbijanje porezne evazije. Pod automatskom razmjenom informacija podrazumijeva se da osigurava plaćanje pravog iznosa poreza i omogućuje zemljama da saznaju pravu vrijednost imovine svojih stanovnika. Tako država prikuplja informacije unutar njezinih granica o financijskoj aktivnosti poduzeća i pojedinca koji imaju boravište u drugoj državi ili imaju sjedište u njoj te razmjenjuju prikupljene informacije s tom državom. Važno obilježje je da se razmjena informacija odvija automatski, a ne na zahtjev ili u zamjenu za naknadu.⁴⁰

Kada se radi o stvarnim vlasnicima trgovačka društva moraju registrirati pravne vlasnike, ali ne nužno i stvarne vlasnike. Stvarni vlasnici mogu zlouporabiti porezne obveze, zaobilaziti međunarodne sankcije, baviti se pranjem novca zbog činjenice da pravni vlasnik i stvarni vlasnik mogu biti iste osobe, ali kada nisu stvarni vlasnici se mogu sakriti iza pravnih vlasnika što onemogućuje da se doista vidi tko vodi i profitira od trgovačkog društva. Danas se koriste dva načina kako ojačati zakone o stvarnom vlasništvu, a to su registracija trustova i smanjenje praga. Što se tiče trustova oni se najčešće koriste kod prijenosa bogatstva najčešće nakon svoje smrti. Tako trustovi mogu privremeno onemogućiti ukidanje vlasništva nad imovinom. Tada imovinu koju drži trust više ne pripada izvornom vlasniku, niti osobi zaduženoj za upravljanje imovinom kao niti osobi koja prima naknade sada ili u budućnosti. Ovdje se pojavljuju porezni „zlostavljači“ koji koriste svoj status vlasništva koji nude zaklade kako bi sakrili svoje vlasništvo nad ogromnom imovinom. U svrhu

³⁹ Tax Justice Network, dostupno na: [What are the ABCs of tax justice? - Tax Justice Network](#) (1.8.2022.)

⁴⁰ Tax Justice Network, dostupno na: [Automatic exchange of information - Tax Justice Network](#) (1.8.2022.)

sprječavanja zlouporabe imovine vlada zahtijeva od trustova da registriraju svoje stvarne vlasnike. Što se tiče registracije pojedinca zahtijeva se ako stvarni vlasnik posjeduje ili upravlja s 25% ili više tvrtke.⁴¹

Javno izvješćivanje po zemljama je praksa koja se koristi kada se od trgovačkog društva zahtijeva prikaz koliko se dobiti i troškova ostvari u svakoj zemlji u kojima posluju. Ova tehnika se primjenjuje kod multinacionalnih korporacija koje imaju tendenciju prebacivanja dobiti u porezne oaze sa svrhom plaćanja što manje poreza nego bi to trebale. U cilju sprečavanja tog problema zahtijeva se od trgovačkih društava detaljan prikaz ostvarene dobiti u svakoj državi u kojoj posluje, a ne samo da je moguće izvješćivanje po zemljama nego se može i odvratiti premještanje dobiti. Multinacionalne korporacije trenutno posluju tako da premjeste dobit iz zemalja u kojima posluju u porezne oaze prije nego što prijave tu dobit, a prilikom premještanja dobiti mogu prijaviti manju količinu dobiti te tako platiti manje poreza nego što bi trebale ili dobit ostaje neoporeziva ili oporeziva relativno niskom stopom ako se radi o poreznim oazama. Još uvijek nisu dužne javno prijaviti raščlambu svoje dobiti i troškova na razini države već zbrajaju ostvarenu dobit iz različiti država i troškove koje snose tako da se na kraju dobivaju globalni iznosi, a sve u cilju prekrivanja stvarne dobiti i troškova na razini države.⁴²

⁴¹ Tax Justice Network, dostupno na: [Beneficial ownership - Tax Justice Network](#) (1.8.2022.)

⁴² Tax Justice Network, dostupno na: [Country by country reporting - Tax Justice Network](#) (1.8.2022.)

4. KRIPTOVALUTE I POREZNE OAZE

Kriptovalute postoje odavno, a u posljednje vrijeme su jako popularne u društvu, osobito među mladima. Kad se govori o kriptovalutama govorimo o virtualnom novcu koji postoji samo na internetu te se koristi kod internetskog plaćanja koje može funkcionirati kao stvarna valuta. Formalno se ne smatra novcem zato što ih ne nadzire središnja banka niti ih ne podupire. Zbog sve veće popularnosti kriptovaluta, osobito Bitcoina, smatra se da mogu zamijeniti porezne oaze što za utajivače poreze predstavlja veliku prednost, odnosno pozitivnu stranu. Kriptovalute imaju neka obilježja kao i porezne oaze, na primjer: održava se anonimnost poreznih obveznika i zarada ne podliježe oporezivanju, a za razliku od poreznih oaza njihovo poslovanje ne ovisi o postojanju financijskih institucija.⁴³

U proteklih nekoliko godina kriptovalute dobivaju sve više na popularnosti među korisnicima, a razlog je tome što kriptovalute nude skoro pa savršenu alternativu utajivačima poreza koji ne mogu pronaći sigurno sklonište u poreznim oazama. Iz razloga što su kriptovalute prigodne za razne nezakonite transakcije posebno su atraktivne sa stajališta utaje poreza. Kao i porezne oaze kriptovalute posjeduju dvije najvažnije karakteristike. Prvo, ne podliježu oporezivanju iz razloga što se kriptovalute „drže“ u internetskim „novčanicima“ tj. na računima kibernetičkog prostora, a druga karakteristika je njihova anonimnost. Još jedna značajna prednost za utajivače poreza je činjenica da ne postoji financijski posrednik kao što su banke za razliku od poreznih oaza. Dakle kriptovalute imaju dobre preduvjete da postanu porezne oaze.⁴⁴ Zbog sve veće popularnosti kriptovaluta na tržištu postoje i sve veći razlozi da kriptovalute budu pod nadzorom od strane regulatora i nadzornika, a neki od razloga su prijetnja nestabilnosti cijena, hakerski napadi, pranje novca i financiranje terorizma. Smatra se da kriptovalute trebaju imati veći

⁴³Marian, O., Are cryptocurrencies super tax havens?, University of Florida Levin College of Law, volume 112 (2013), str. 38-48., dostupno na:

[Are Cryptocurrencies Super Tax Havens? \(umich.edu\)](#) (3.8.2022.), str. 38-39.

⁴⁴ Marian, O., Are cryptocurrencies super tax havens?, University of Florida Levin College of Law, volume 112 (2013), str. 38-48., dostupno na:

[Are Cryptocurrencies Super Tax Havens? \(umich.edu\)](#) (4.8.2022.), str. 41-43., 47.

regulatorni nadzor kako bi se spriječila nestabilnost cijena kriptovaluta te razne ilegalne aktivnosti.⁴⁵

Iako su prisutne više od desetljeća još uvijek nije definirana sama definicija kriptovaluta kao ni njihovo oporezivanje. U raznim državama prihvaćeni su drugačiji pristupi pa tako primjerice u Njemačkoj kriptovaluta smatra se privatnim novcem dok se u Singapuru smatra uslugom, a u Republici Hrvatskoj smatra se dohotkom od kapitala. U Republici Hrvatskoj kriptovalute su regulirane kao oblik investicije kroz Zakon o porezu na dohodak jer Republika Hrvatska još uvijek nema Zakon o kriptovalutama. U nastavku bit će navedeni primjeri nekih država koje se bave kriptovalutama za koje se može reći da su porezne oaze, a neke od njih su Slovenija, El Salvador, Švicarska, Malta, Singapur, Njemačka, Hong Kong. Tako je prva država u svijetu koja je priznala bitcoin kao zakonsko sredstvo plaćanja je El Salvador te tako bitcoin podliježe redovnim zakonima kao i svako drugo zakonsko sredstvo plaćanja. U Sloveniji ne naplaćuje se porez na kapitalnu dobit prilikom prodaje kriptovaluta fizičkim osobama, a u Singapuru ne postoji porez na kapitalnu dobit te ga pojedinci ni korporacije nisu dužni plaćati izuzev poduzeća koja kao vrstu plaćanja dobara i usluga prihvaćaju digitalne valute. U Švicarskoj je ostvarena dobit od kriptovaluta oslobođena poreza jer se tretira kao kapitalna dobit. Njemačka kriptovalute, odnosno bitcoin smatra privatnim novcem te svaka kriptovaluta koja se drži dulje od godinu dana oslobođena je poreza bez obzira na iznos. U slučaju da iznos prodaje iznosi više od 600 eura te se kriptovaluta zadržava kraće od godinu dana tada je oporeziva porezom na kapitalnu dobit.⁴⁶

Još uvijek ne postoji savršena metoda suzbijanja utaje poreza utemeljene na kriptovalutama. U slučaju kriptovaluta ugovori o razmjeni informacija su nevažni jer kriptovalute ne ovise o postojanju suvremenih jurisdikcija. Isto kao što i ne postoji pravna podjela te tako još uvijek nije pronađeno djelotvorno rješenje u vezi utaje poreza utemeljenoj na kriptovalutama, ali postoji nekoliko prijedloga. Jedan od njih je recimo postojanje internetskih posrednika kao što su Internet stranice koje sadržavaju podatke o vlasnicima

⁴⁵Prof. Dr. Houben, R., Snyers, A., Cryptocurrencies and blockchain, Policy Department for Economic, Scientific and Quality of Life Policies, (2018), dostupno na:

[Cryptocurrencies and blockchain \(elitex.ir\)](https://www.elitex.ir) (4.8.2022.), str.11-12.

⁴⁶ Confida, dostupno na: [Početna - Confida](#) (9.8.2022.)

račun kako bi se obavila razmjena. Tako bi porezna tijela mogla pratiti takve posrednike isto kao što i prate financijske posrednike.⁴⁷

⁴⁷ Marian, O., Are cryptocurrencies super tax havens?, University of Florida Levin College of Law, volume 112 (2013), str. 38-48., dostupno na:

[Are Cryptocurrencies Super Tax Havens? \(umich.edu\)](#) str.45.-47. (16.8.2022.)

5. ZAKLJUČAK

Cilj rada bio je definirati porezne oaze te pobliže objasniti njihove karakteristike i način na koji djeluju. Jedan od razloga zbog kojih su porezne oaze toliko popularne su pogodnosti koje nude za svakog poreznog obveznika kao i za poslovne subjekte kojima je omogućeno lakše osnivanje poduzeća kao i niži troškovi.

Može se zaključiti da su porezne oaze zemlje koje nude nerezidentima sigurno mjesto gdje mogu izbjeći plaćanje poreza, dakle jedna od karakteristika je izostanak poreza ili postojanje samo nominalnog porez. Sljedeći neizostavni čimbenici u definiranju poreznih oaza su neučinkovita razmjena informacija, nedostatak transparentnosti te nepostojanje zahtjeva značajne aktivnosti.

Usprkos tome moguće je zaključiti da je jedna od važnih karakteristika poreznih oaza njihova netransparentnost. S obzirom da su pogodne za čuvanje tajnosti, sve primamljivije su utajivačima poreza kao i za pranje novca, a sve u svrhu da prikriju svoju stvarnu vrijednost imovine. Tako su razne međunarodne i nevladine organizacije stvorile razne kriterije za nadzor i kontrolu poreznih oaza. Da ne bi došlo do miješanja pojmova Tax Justice Network ističe razliku između pojmova porezne oaza i tajne jurisdikcije.

Iz tog razloga kriptovalute postaju sve popularnije jer po svojoj prirodi dosta nalikuju na porezne oaze. Sličnosti koje posjeduju s poreznim oazama su njihova anonimnost i ne podliježu oporezivanju. Iz toga proizlazi da su skoro pa savršena zamjena utajivačima poreza.

6. POPIS LITERATURE

Knjige:

1. OECD, Harmful Tax Competition; An Emerging Global Issue, Paris, Francuska, 1998.

Članci:

1. Bejaković, P., Porezna utočišta u svijetu otpornija nego što se prije vjerovalo, Porezni vjesnik 3/2013., str. 70-78., dostupno na:
<https://www.ijf.hr/upload/files/file/PV/2013/3/bejakovic.pdf>
2. Cappelen, A., Fagertun Stenhammer, A., Joly, E., Gunnar Pedersen, J., Lindback, L., Gerhardsen, M., Eriksen, M., Torvik, R., Ministry of Foreign Affairs, Tax havens and development, (2009), str. 7-144., dostupno na:
[NOU 2009: 19 \(regjeringen.no\)](#)
3. Gravelle, J.G., Tax Havens: International Tax Avoidance and Evasion, (2022), str. 1-37., dostupno na:
[R40623.pdf \(fas.org\)](#)
4. Houben, R., Snyers, A., Cryptocurrencies and blockchain, Policy Department for Economic, Scientific and Quality of Life Policies, (2018), dostupno na:
[Cryptocurrencies and blockchain \(elitex.ir\)](#)
5. Marian, O., Are cryptocurrencies super tax havens?, University of Florida Levin College of Law, volume 112 (2013), str. 38-48., dostupno na:
[Are Cryptocurrencies Super Tax Havens? \(umich.edu\)](#)
6. Mihaljević, D., Položaj i uloga offshore financijskih centara u financijskoj globalizaciji, Ekonomska misao i praksa, Ekonomski fakultet Zagreb, br.2. (2012.), str. 759-818., dostupno na:
[Microsoft Word - 23-Mihaljevic-LEKTORIRANO \(srce.hr\)](#)
7. Nikolić, N., Financijske oaze globalnog svijeta; Ekonomska misao i praksa, Ekonomski fakultet Split, br.2 (2003), str. 253-272., dostupno na:
[FINANCIJSKE OAZE GLOBALIZIRANOG SVIJETA \(srce.hr\)](#)

8. Remeur, C., Listing of tax havens by the EU,(2018.), str. 2-12., dostupno na: [Listing of tax havens by the EU \(europa.eu\)](#)
9. Sertić, A., Porezne oaze: međunarodno izbjegavanje plaćanja poreza i porezna evazija, Porezni Vjesnik 5/2012., str. 40.-47., dostupno na: [Porezni_05_2012.indd \(ijf.hr\)](#)
10. Solheim, E., Minsiter od the Enviroment and International Development, Tax havens and development, (2009), str. 7-206., dostupno na: [tax_report.pdf](#)

Zakon:

1. Direktiva Vijeća (EU) 2016/1164 O utvrđivanju pravila protiv praksi izbjegavanja poreza kojima se izravno utječe na funkcioniranje unutarnjeg tržišta

Mrežni izvori:

1. [Confida](#)
2. [Consilium \(europa.eu\)](#)
3. [History and Policy](#)
4. [OECD](#)
5. [Tax Justice Network](#)
6. [What is the IMF?](#)
7. [Worlddata: The world in numbers](#)